

### Som d'allà baix?



**Josep Sancho**  
historiador

Qui som? És una de les preguntes de la vida. De les difícils. Per a una persona i per a un territori.

Per contestar-la, en part, hem de mirar cap enrere. Si parlem de la terra, la nostra, veurem com l'organització, política i administrativa, ha anat evolucionant amb el temps, d'antic. Els vells ilercavons, la incipient articulació territorial del Bisbat, la Taifa musulmana, el breu Marquesat, la mítica Vegueria, el Corregiment borbònic. Tots noms amb cognom de Tortosa. Però tot va quedar tallat aquell fatídic 1833 amb la centralista divisió provincial. La capital, geogràficament i espiritualment, va quedar lluny. Com la velocitat del tren a la calma dels llaguts, la liberal, Tarragona va guanyar la partida a la carlista Tortosa.

Una primera resposta va arribar anys més tard del segle XIX amb

l'anomenat tortosinisme -la seua versió més espanyolista, també com a reacció a la Renaixença, que arribaria a negar que la nostra era terra i llengua catalanes. Potser per això moriria amb el franquisme. I, amb els pantans tallant ja la navegabilitat de l'Ebre, arribarien els anys del XX, en què ens deien -i ens dèiem- *la quinta província*, sempre amb un regust ranciet amarg als llavis.

Però arribaria també el segle XXI i, amb ell, el discurs antitransvasista de la Plataforma en Defensa de l'Ebre es faria majoritari i s'impregnaria d'identitat. Amb el blau de fons, el gentilici ebrenç -posat en circulació per Bladé i Desumvila des dels anys 60 de la centúria anterior- va fer-se majoritari. I, alhora, l'expressió Terres de l'Ebre -el títol de la cèlebre novel·la d'Arbó del 1932. Ja es parlava de terres, en

plural, concepte unitari i al mateix temps inclusiu, on les diverses poblacions, sovint receloses davant la capitalitat de Tortosa, es podien sentir més integrades.

I amb este imaginari s'articulava la Delegació del Govern de la Generalitat. Alhora, altres organismes i ens associatius, també de la societat civil. Es consolidarien mitjans de comunicació propis del rerepaís -tot i que el pioner *Setmanari* que teniu a les mans ja venia de molt ans. Tot, articulat des dels anys anteriors amb l'Eix de l'Ebre, que recuperava el camí dels vells llaguts. Però, més que la quantitat de les coses, també va ser important la qualitat: un canvi en les mentalitats col·lectives, les nostres i les de més enllà. Del victimisme a l'emponderament. Tot, amb autoestima, ja ebrenca.

I amb molta faena per fer però

amb este aire orgullós, a la pregunta d'on som, arribaria també la resposta, simpàtica i informal, que ha fet fortuna: 'Som d'allà baix'. Però, som d'allà baix? Si diem que som d'allà baix, és que hi ha un allà dalt -digues-li Pirineu, digues-li Empordà- tot i que ells no ho diuen, que són d'allà dalt. Però, sobretot, és que hi ha un centre, Barcelona, i una àrea metropolitana. Però, més enllà de la geografia i dels punts cardinals, això vol dir també que som perifèria, els marges d'un territori en relació amb un centre que exerceix un poder. Perquè, massa sovint, hi ha també una visió urbanocentrista del país, amb unes relacions de subordinació de les perifèries cap a la capitalitat.

Però a la vida tot depèn de com es mira. I, ja posats, val més pujar un esglaó més a l'escala de l'autoestima. Posats a triar, és millor deci-

dir ser centre que ser perifèria, ni que siga de forma simbòlica. En primer lloc, perquè ni el territori, ni el dialecte, s'acaba al Sénia. Més al sud queden la Tinença, els Ports i el Maestrat. I, tornant al principi de tot, encara les reminiscències de la Il·lucavònia i les comarques del Bisbat retallat. En segon lloc, perquè la pàtria són moltes coses -persones, paisatges, cançons- però, una de les més importants, és la llengua. I nosaltres som el parlar de transició, la frontissa. Posats a triar, ni de dalt, ni de baix. Siguem centre, siguem cor.